

УДК 811:378:159.98:331.1

ВПЛИВ МОТИВАЦІЙНИХ ФАКТОРІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОЇ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДИСТАНЦІЙНО

Олександра Борзенко, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов, Харківський національний автомобільно-дорожній університет.

ORCID: 0000-0001-6182-9267

E-mail: saphochka1@gmail.com

Актуальність викладеного матеріалу обумовлена суспільною потребою у володінні іноземними мовами. Визначається важливість вивчення іноземних мов в умовах глобалізації та розвитку міжнародних відносин. У статті розглядаються сучасні виклики, що постають перед викладачами в процесі викладання іноземних мов дистанційною формою навчання. Доведено, що вплив мотиваційних факторів криється у взаємоузгоджених і взаємообумовлених цілях особистісно-професійного розвитку викладачів та стратегічного розвитку закладу вищої освіти. Окреслюється поняття «дистанційне навчання» як інноваційний освітній формат, що в умовах повномасштабної війни став одним із засобів реалізації процесу навчання.

Ключові слова: мотиваційні фактори; якість викладання; іноземна мова; дистанційне навчання; викладач; студенти.

THE INFLUENCE OF MOTIVATIONAL FACTORS ON ENSURING HIGH QUALITY OF DISTANCE TEACHING FOREIGN LANGUAGE

Oleksandra Borzenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Kharkiv National Automobile and Highway University.

ORCID: 0000-0001-6182-9267

E-mail: saphochka1@gmail.com

The relevance of the presented material is determined by the social need to master of foreign languages. The significance of learning foreign languages in conditions of globalization and development of international relations is determined. This article examines modern challenges facing teachers in teaching foreign languages process through distance learning. The role of teachers in creating favorable learning conditions when teaching foreign languages is highlighted. It is proven that the influence of motivational factors lies in mutually agreed and mutually conditioned goals of teachers' personal and professional development and institution of higher education strategic development. The "distance learning" concept content is outlined like an independent innovative educational technology which, in a full-scale war condition, turned into a single means of educational process continuity implementation.

The motivational factors' influence's importance to ensuring high quality is noted, and specific features of teaching foreign language are characterized. Practical proposals have been formulated for improving the teaching foreign languages process quality through both material and non-material of teachers' encouragement for using their scientific potential. It is emphasized that today, among the main forms, methods and means that meet the requirements of foreign language classes, active teaching

methods, collective forms of work in class, and the wide use of computer and information technologies are considered. Convenience, flexibility, the ability to perform tasks synchronously and asynchronously on various platforms, as well as live communication with a teacher, make it possible to master the necessary material and learn the language.

Keywords: *motivational factors; quality of teaching; foreign language; distance learning; teacher; students.*

У статті розкривається проблема розвитку мотиваційної сфери викладачів вищої школи при викладанні іноземних мов, пов'язаної інноваційними процесами та соціально-економічними трансформаціями, які відбуваються в країнах й є однією з її головних проблем, справою суспільної значущості. Дистанційне навчання сьогодні стало вимогою сучасності. Студенти отримують новий для себе досвід, вивчаючи іноземну мову дистанційно.

Викладаючи іноземну мову, викладачі ставлять перед собою завдання навчити студентів використовувати мову як засіб поповнення своїх професійних знань і як спосіб формування професійних умінь й навичок, а також застосування форм, методів навчання, що забезпечують формування необхідних професійних здібностей у студентів. Однією з основних умов викладання іноземної мови є взаємодія викладачів мовних і профільних кафедр [5, с. 126].

Усі сфери життєдіяльності суспільств пов'язані з політикою, економікою, мистецтвом, освітою й відображають культуру країни, мова якої викладається. Вчені вказують, що особистість, яка вивчає мови, повинна розширяти свої функціональні можливості для формування вміння правильного контролювання та використання різних різновидів мов, які використовуються в певному суспільстві, що усе це сприяє появі нових теоретико-методологічних засад комунікативного підходу у викладанні мов, а також нових критеріїв для вивчення іноземних мов, визначення напрямків оцінювання і подальшого розвитку методик оцінювання ефективності використання іноземних мов.

У галузі теорії й практики дистанційного навчання працює багато відомих вітчизняних учених. На особливу увагу заслуговують праці таких науковців, як: В. Андрущенко, В. Биков, І. Булах, Т. Десятов, П. Дмитренко, М. Жалдак, В. Жулкевська, І. Зязюн, М. Коваль, В. Кухаренко, В. Луговий, О. Малярчук, Н. Муқан, Н. Ничкало, В. Олійник, В. Пасічник, О. Рибалко, С. Сисоєва, Н. Сиротенко, О. Собасєва, П. Стефаненко, Я. Цехмістер, О. Чалий, Б. Шуневич та ін.

З'ясовано, що питання наукового забезпечення дистанційного навчання, його проблеми та напрями вивчення знайшли своє відбиття в дослідженнях В. Бикова, М. Жалдака та ін. Окремі аспекти неперервної освіти й відкритого навчання, організаційно-педагогічні засади дистанційної підготовки фахівців відображено в працях Д. Бодненко, Т. Десятова, С. Лисенко, В. Лугового та ін.

Психолого-педагогічні аспекти й технології створення дистанційного курсу досліджували В. Кухаренко, О. Рибалко, Н. Сиротенко та ін. Організаційно-педагогічні засади дистанційної освіти знайшли своє висвітлення в наукових працях Г. Воронки, П. Дмитренко, О. Малярчук, В. Олійника, В. Пасічника, О. Собасєвої, Б. Шуневича та ін.

Питання використання дистанційного навчання при вивченні іноземних мов досліджували В. Жулкевська, Л. Морська, Н. Муліна та ін.

На основі використання передового зарубіжного досвіду українськими вченими

здійснювалися дослідження, які дали змогу виявити загальні тенденції й перспективи розвитку дистанційного навчання та його проблеми. Результати цих досліджень знайшли розкриття в працях В. Андрущенка, І. Зязюна, В. Кременя, В. Луначека, Н. Ничкало, С. Сисоєвої, Я. Цехмістера, О. Чалого та ін.

Питання перспектив використання дистанційного навчання у закладах вищої освіти України та провідних країн світу вивчалися Г. Козлаковою, К. Корсаком, П. Стефаненко та ін. Моделюванням і прогнозуванням розвитку дистанційного навчання займалися Ю. Заячук, М. Коваль та ін., а питаннями контролю знань і їх оцінювання – І. Булах та ін. Над питаннями розробки мультимедіа та використання комп'ютерів при викладанні різних предметів працювали М. Коваль, Л. Шевченко та ін. Питаннями маркетингу дистанційного навчання займалися В. Олійник, П. Стефаненко та ін.

Проблему стану та перспектив розвитку дистанційної освіти порушували у своїх працях європейські, американські, канадські та австралійські науковці: Т. Андерсон, В. Ачер, Дж. Боат, Д. Боетчер, Е. Вагнер, Ч. Ведемеєр, К. Вудлі, Р. Гаррисон, М. Каллаган, Д. Кіген, Б. Кінг, К. Мередіт, М. Морабіто, М. Мур, О. Петерс, К. Роджерс, В. Стайнер, Д. Тейлор, С. Толбот, Г. Уїлмот, Д. Шеррон, Ж. Хейсс, Дж. Холлоуей, Б. Холмберг та ін., які проявляли особливий інтерес в аспектах сучасного стану, специфіки, змісту, форм, методів і принципів організації дистанційного навчання студентів, тощо.

Процеси глобалізації й інформатизації, стрімка динаміка комунікативного простору, комп'ютеризація всіх сфер життєдіяльності зумовлюють потребу суттєвого розширення пізнавальних можливостей людини. І це є закономірним і об'єктивним процесом, який проявляється в усіх сферах людської діяльності, у тому числі й в освіті, що власне, і викликає до життя нову синтетичну, інтегровану, гуманістичну форму навчання – дистанційне навчання, яке вбирає в себе кращі риси традиційних форм навчання (очного, заочного, екстернату) і добре з ними інтегрується.

Вітчизняний і зарубіжний досвід теорії й практики підтверджує в цілому актуальність дистанційного навчання, наближує до розуміння сутності цього явища як одного зі способів здобуття освіти, побудованої на використанні специфічних освітніх технологій, що базуються на принципово нових методах навчання, технічних засобах передачі інформації та інформаційно-комунікаційних технологіях.

Важливим у вдосконаленні національної педагогічної освітньої системи є здійснення науково-педагогічного аналізу зарубіжного досвіду щодо організації дистанційного навчання, що стимулюватиме мобільне запровадження світових інновацій у вітчизняну систему та збільшуватиме можливості інтеграції України у світовий педагогічний простір.

Дослідження вищезазначених науковців визначили місце дистанційної освіти як освітньої технології, яка з'явилася, з одного боку, як відповідь освітніх систем на об'єктивні тенденції глобалізації й інформатизації, підвищення динаміки соціально-економічного розвитку, а з іншого, – як реакція на бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і на можливість їх застосування в освітній практиці. Характерне те, що завдяки науковцям, збільшилася кількість наукових досліджень у сфері дистанційної освіти, яка стала розглядатися у світі як самостійна галузь, що має свою історію, філософію, теорію, предмет дослідження, а також як така, що вивчає

проблеми впливу мотиваційних факторів на забезпечення високої якості викладання й пізнавальної діяльності дистанційних студентів, їхнє спілкування та взаємодію з навчальним персоналом, питання організації й управління.

Мета статті здійснити розгляд впливу мотиваційних факторів на забезпечення якісного викладання іноземних мов дистанційною освітою.

Сьогодні поняття «дистанційне навчання» використовується не тільки у відкритих університетах, але й у закладах середньої та вищої освіти.

Українські науковці у своїх наукових працях «дистанційне навчання» розуміють як: «самостійну педагогічну технологію, в основі якої лежить дидактично забезпечена та контрольована самостійна робота здобувачів освіти з використанням для навчання сучасних засобів зв'язку» [8, с. 37].

В Україні введено у практику навчальних закладів різноманітні моделі дистанційного навчання, які розширили можливості закладів освіти в подоланні ізоляції та вимушеної евакуації шляхом переходу від традиційного очного навчання в режим онлайн, що стало виходом із сучасного становища.

Важливим чинником професійної діяльності викладачів є їх мотивація до такої діяльності. Сучасні інноваційні технології, на противагу до традиційного процесу викладання, примушують переосмислити зміст освітнього процесу, що є орієнтованим на формування та розвиток якісного викладання іноземних мов.

Тому викладач покликаний не тільки забезпечувати імплементацію його місії, візії, цінностей, але і виступати їх виразником серед колег, а також у студентському середовищі [3, с. 72].

Сьогодні дистанційну освіту неможливо уявити без використання нових інформаційних технологій, сучасних освітніх програм. Це є одним з найважливіших необхідніших інноваційних методів в оптимізації процесу викладання іноземних мов, збагаченні набору методичних засобів і прийомів, які урізноманітнюють форми роботи, роблять заняття цікавими і незабутніми для студентів – це презентація та інформаційні, творчі, науково-дослідні проекти; використання дистанційних курсів; вебінари – лекції, семінари, курси, організовані на основі вебтехнологій у режимі on-line; комп'ютерне тестування. Треба зазначити, що навчальний процес проходить на фоні комунікації, то найважливішим аспектом при цьому є вибір стратегії викладання.

Науковець О. Смалєв наголошує, що програмне забезпечення віртуального класу дає можливість взаємодіяти зі студентами та використовувати інструменти для імітації особистого досвіду. Спільний доступ до екрана дозволить ділитися матеріалами, відео, демонструвати дії та новий матеріал. Окрім програмного забезпечення віртуального класу, яке є невід'ємною частиною дистанційного викладання, важливими інструментами є: whiteboard (дошка) – інструмент, що дозволяє студенту виконувати будь-яку роботу з письма; screen sharing (спільний доступ до екрана) – надає можливість викладачу та студентам ділитися матеріалом чи демонструє діяльність; surveys / polls (опитування) – можливість перевірки знань студентів за допомогою інтерактивних вікторин; break-out rooms (кімнати для перерв) – студенти можуть збиратися групами для завершення групової діяльності (складення діалогів, обговорень, тощо) [7, с. 257, 258].

А. Т. Полонська акцентує, що при викладанні іноземної мови у дистанційному форматі освітні платформи надають можливості використання таких форм як,

консультації (групові та індивідуальні) індивідуальні заняття, самостійна робота, проектна робота, відео конференції, аудіо записи. В освітньому середовищі при викладанні іноземних мов застосовується ряд платформ – Moodle, Google Classroom Microsoft Teams, Google Meet, Skype та ін. Кожна з них становить інформаційний простір, що об'єднує учасників процесу навчання і дає можливість для віддаленої освіти, забезпечує доступ до методичних матеріалів та інформації, а також дозволяє здійснювати тестування для контролю якісного рівня знань здобувачів освіти [6, с. 14].

«Добре викладання – це акт щедрості, примха мінливої музи, мистецтво, якому можна теоретично навчитись з часом, і завжди – це ризикована справа... Добрі викладачі живуть з таємницею доброго викладання, а вона живе в них...» (Дж. Палмер). Навчання припускає єдність викладання та навчання.

Модернізація освіти в напрямку підвищення рівня її якості може здійснюватися завдяки якісній освітній послугі з одного боку – це, як зазначають зарубіжні науковці, є: відповідність вимогам та стандартам, а з іншого – якість послуги оцінюється не лише з точки зору результату, але й з позиції навчального процесу. Студент порівнює свої очікування від освітньої послуги з тим, що він дійсно отримує, тобто під якістю розуміють також і рівень задоволення потреб студента. Оцінка освітньої послуги здійснюється протягом усього періоду навчання, на відміну від інших видів послуг. Особливістю освітніх послуг є необхідність регулярного підтвердження студентом права на їх отримання (під час сесії чи атестації). Якщо підтвердження немає, тоді тимчасово чи остаточно студент втрачає право на отримання освітньої послуги. Тобто, пропонуючи усім студентам однакову освітню програму, заклад вищої освіти випускає спеціалістів різного рівня підготовки. Якість отримання освіти залежить не тільки від затрачених зусиль викладачів, але й від студентів [10, с. 59].

Як визначає О. Лютко, «усі викладачі володіють різними якостями і саме тому не завжди вдається їх мотивувати. Разом з тим, можна створити необхідне середовище і знайти можливості, що допоможуть викладачам досягти високого рівня мотивації. До факторів, що мотивують можна віднести: визнання і схвалення; особистий розвиток; безпечні та комфортні умови праці; значущість професійної діяльності; справедливість в оцінці результаті праці; заробітна плата, що включає стимулюючі виплати; соціальний пакет (медичний огляд, організація відпочинку дітей, інші види соціальної підтримки тощо)» [4, с. 93].

На думку О. Лютко, гроші, безумовно, є потужним стимулом для будь-якої діяльності. Однак слід пам'ятати, що люди дуже різняться між собою у ставленні до грошей. Крім того, найбільшою проблемою у питанні грошових заохочень є те, що грошова мотивація досить швидко згасає: людина звикає до нового, вищого рівня оплати. Той рівень оплати, який ще вчора мотивував її на високу віддачу, дуже швидко стає звичним і втрачає стимулюючу силу. Тому різні форми матеріального стимулювання повинні підкріплюватися ще й не грошовими формами заохочень, наприклад, пільгами. Ефективність використання комплексного підходу до мотивації викладачів обумовлена тим, що людина має значну кількість потреб, які не пов'язані з грошима та мають неабиякий вплив на виконання своїх професійних обов'язків [4, с. 80].

Різні системи та механізми стимулювання педагогічної діяльності викладачів обговорюються сьогодні на форумах, конференціях, семінарах. Науковцями проводяться експерименти по визначенню кращого інструменту до заохочення підвищення якісного

рівня викладання іноземних мов та визначається, що деякі форми винагороди здійснюють ефективну мотивацію цього процесу.

Також необхідно зазначити, що особливо важливою у використанні інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях є роль викладача, який має бути інформаційно та інформативно компетентним. Нові засоби та нові підходи вимагають високого ступеня підготовленості, навченості й готовності викладачів застосовувати різні досягнення новітніх технологій у процес викладання. Він повинен знайти мотивацію для студентів і побудувати їх діяльність так, щоб в останніх виникло бажання пізнавати й відкривати нове [9, с. 88].

Однією з умов успішного викладання є також інтерес самих студентів до вивчення іноземної мови. Тому під час визначення методологічних аспектів упровадження нових освітніх технологій необхідно орієнтуватися не на заміну традиційних дидактичних принципів новими, а на перегляд та доповнення їх новим змістом для конструктивного використання в змінених умовах. Існує погляд згідно якому нові освітні технології не тільки служать новому напрямку в викладанні, але і допомагають формувати нову парадигму навчання.

Так, використання сучасних методів навчання, запровадження нових педагогічних технологій є ефективною відповіддю на нові сучасні виклики, що обумовлені становленням і розвитком інформаційного суспільства. Система освіти вимагає оновлення методів навчання, переосмислення мети, завдань і змісту навчання, впровадження нових технологій та підходів до навчання, які забезпечуються самою природою інформаційної технології навчання і має практично новий рівень порівняно з традиційними методами. Отже упровадження та застосування в навчальний процес технічних засобів важлива дидактична умова формування особистісних якостей студентів та активізації їх інтересу до навчання. Успішне засвоєння знань та необхідний виховний вплив у процес навчання при його реалізації забезпечуються врахуванням методичних закономірностей та застосуванням ефективних форм, прийомів, сучасних засобів викладання з урахуванням конкретних умов (враховуючи особливі освітні потреби) навчання та вікових особливостей.

Знання іноземної мови сьогодні стало важливим завданням для кожного, хто вважає себе освіченою людиною. Ми прагнемо вступити до Європейського Союзу, що дасть нам можливість вільного пересування, подорожей, нові робочі перспективи. Знання мови – це необхідність у сучасному суспільстві. Для успішного вивчення мов необхідним є відвідування занять, які проводять висококваліфіковані викладачі й носії іноземних мов [2, с. 155, 156].

Сучасна освіта має багато проблем та труднощів, вирішення яких без використання дистанційного формату навчання було б неможливим. Ефективність викладання іноземних мов залежить від якості методичного наповнення, яке передбачає формування у особистості іншомовної компетентності, навички, що належать до різних національних культур.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у пошуку форм й методів дистанційного навчання, специфічних для формування іншомовної компетентності студентів, які при поєднанні спільних зусиль викладачів й студентів реалізують цілі успішного дистанційного навчання в умовах різних дидактичних систем та ефективного використання комплексного підходу до мотивації викладачів іноземних мов, що мають неабиякий вплив на виконання обов'язків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баб'як Ж. В., Плавуцька І. Р., Боднар О. І. Оцінювання знань студентів в умовах дистанційного навчання з використанням системи ATUTOR. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. Одеса, 2022. Вип. 36. С. 154–160. URL: <https://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v36/35.pdf>
2. Ващук Ф. Інтеграція в європейській освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія. Ужгород: ЗакДУ, 2011. 560 с.
3. Дівінська Н. О., Дяченко Н. О., Жабенко О. В. та ін. Теоретичні основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки: метод. реком. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2018. 72 с.
4. Лютко О. М. Запровадження мотиваційного менеджменту в закладі освіти: навч.-метод. посіб. Рівне: Волинські обереги, 2018. 184 с.
5. Мельник Н. М. Теоретичний аспект впливу дистанційного навчання на формування іншомовної мовленнєвої компетенції студентів немовних спеціальностей. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: УНУ, 2021. Вип. 18. С. 125–129.
6. Полонська Т. К. Дистанційне навчання іноземної мови учнів закладів загальної середньої освіти в умовах карантину: успіхи та невдачі. *Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень*. Київ, 2020. Т. 2. С. 12–15.
7. Смаль О. В. Викладання іноземної мови online: особливості навчання. *Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов: матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф.* Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2022, 436 с.
8. Шаран Р. В. Професійна підготовка магістрів інформаційних технологій в системі дистанційної освіти США: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2010. 249 с.
9. Шуменко О., Шипілова І. Використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій під час викладання іноземних мов. *Філологічні трактати*. 2013. Т. 5, № 4. С. 84–89.
10. Rosa M., Amaral A. Quality Assurance in Higher Education: Contemporary Debates (Issues in Higher Education). Palgrave Macmillan, 2014. 272 p.

REFERENCES

1. Babiak, Zh. V., Plavutska, I. R. & Bodnar, O. I. (2022). Otsiniuvannia znan studentiv v umovakh dystantsiinoho navchannia z vykorystanniam systemy ATUTOR [Assessment of students' knowledge in the conditions of distance learning using the ATUTOR]. *Naukovi zapysky Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – Scientific Notes of the International Humanitarian University*, 36, 154–160. URL: <https://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v36/35.pdf> [in Ukrainian].
2. Divinska, N. O., Dyachenko, N. O., Zhabenko, O. V. et al. (2018). *Teoretychni osnovy i tekhnolohiia profesiinoho rozvytku naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv universytetiv v umovakh intehtratsii vyshchoi osvity i nauky [Theoretical bases and technology of professional development of scientific and pedagogical university workers under the conditions of integration of higher education and science]*. Kyiv: Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
3. Lyutko, O. M. (2018). *Zaprovadzhennia motyvatsiinoho menezhmentu v zakladi osvity [Implementation of motivational management in an educational institution]*. Rivne: Volynski oberegy [in Ukrainian].
4. Melnyk, N. M. (2021). Teoretychnyi aspekt vplyvu dystantsiinoho navchannia na formuvannia inshomovnoi movlennievoi kompetentsii studentiv nemovnykh spetsialnostei. [The theoretical aspect of distance learning influence on the formation of non-language specialties students' foreign language speech competence]. *Zakarpatski filolohichni studii – Transcarpathian Philological Studies*, 18, 125–129 [in Ukrainian].
5. Polonska, T. K. (2020). Dystantsiine navchannia inozemnoi movy uchniv zakladiv zahalnoi serednoi osvity v umovakh karantynu: uspikhy ta nevdachi. [Distance learning of a foreign language for students of general secondary education institutions in quarantine conditions: successes and failures]. *Problemy ta perspektyvy realizatsii ta vprovadzhennia mizhdystsyplynarnykh naukovykh dosiahnen – Problems and prospects for the realization and implementation of interdisciplinary scientific achievements*, 2, 12–15 [in Ukrainian].
6. Rosa, M. & Amaral, A. (2014). Quality Assurance in Higher Education: Contemporary Debates (Issues in Higher Education). Palgrave Macmillan [in English].
7. Sharan, R. V. (2010). *Profesiina pidhotovka mahistriv informatsiinykh tekhnolohii v systemi dystantsiinoi*

- osvity SShA [Professional training of masters of information technology in the system of distance education in the United States]. *Candidate's thesis*. Ternopil [in Ukrainian].
8. Shumenko, O. & Shypilova, I. (2013). Vykorystannia suchasnykh informatsiino-komunikatyvnykh tekhnolohii pid chas vykladannia inozemnykh mov. [Using modern information and communication technologies in teaching foreign languages]. *Filolohichni traktaty – Filolohichni traktaty*, 4(5), 84–89 [in Ukrainian].
 9. Smal, O. V. (2022). Vykladannia inozemnoi movy online: osoblyvosti navchannia [Teaching foreign language online: peculiarities of learning]. *Aktualni pytannia linhvistyky ta metodyky vykladannia inozemnykh mov – Actual Issues of Linguistics and Methods of Teaching Foreign Languages: Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Conference* (p.436). Odesa: ONU named after I. I. Mechnykov [in Ukrainian].
 10. Vashchuk, F. (2011). Intehratsiia v yevropeyskyi osvittii prostir: zdotky, problemy, perspektyvy [Integration into the European educational space: achievements, problems, prospects]. Uzhhorod: TcSU [in Ukrainian].